

Bredt og dypt om helse

Lingaas EM (red.)

Helse

arr – Idehistorisk tidsskrift

nr. 2–3 2015

ISSN 0802-7005

208 s. ill.

Pris: NOK 150,-

Bestilles fra utgiver:

bestilling@arrvev.no

Michael 2015;12: 428–30.

Michaels lesere vil ganske sikkert være interessert i det sist utkomne nummeret av *arr – Idehistorisk tidsskrift*, der helsespørsmål settes inn i et bredt perspektiv gjennom en serie artikler. Det er f. eks. et opptrykk av et foredrag om seksualhygiene av Karl Evang i Studentersamfundet i 1932 fra *Populært tidsskrift for seksuell opplysning* (4/1932), og det er nye, fagfelleverderte artikler som drøfter aktuelle problemstillinger, ofte i historisk perspektiv. Forfatterlisten er lang i tillegg til Evang: Ole Georg Moseng, Bjørn Godøy, Marthe Glad Munch-Møller, Espen Schaaning, Siv Frøydis Berg, J. Rasmus Brandt, 1600-talls-dikteren Johannes Six van Chandelier (!), Ronny Spans, Kristine Lillestøl, Terje Finstad, Ellen Lange, Bjørn Hofmann, Ulla-Britt Lilleaas, Lars Fredrik Janby, Reidar Aasgaard og Ida Skjelderup (anmelder Lona Franks bok om mennesket og hjerneforskningen).

Ole Georg Moseng har innledningsartikkelen med tittelen *Ingen enkle veier til helse – Om måter å forstå historisk utvikling på*. Han bruker bred penn, men det er likevel dybde som gir ettertanke. Bruken av Frederik Holsts tilnærming til koleraen i 1832-1833 er velvalgt.

Deretter følger artikler av spesialemner, f. eks. Godøys artikkel om spedalskhet som politisk sak midt på 1800-tallet. Munch-Møllers innlegg om klær og helse ved slutten av 1800-tallet er både om kvinnehelse og kvinnesak. Schaanning ser på helseaspektet i speiderbevegelsen. Legenes rolle var der blant annet å sikre speidernes helse ved hjelp av kontroller m.v. Men dette gjaldt ikke bare speiderne – bedriftsleger som har levd en stund vil huske den nærmest patetiske helsegodkjenningen som lenge trengtes for å være med på bedriftsidrett!

Siv Frøydis Berg er en velkjent forsker og forfatter som har gått i dybden om Karl Evang – her skriver hun om Evang og utvidelsen av helsebegrepet. J. Rasmus Brandt går riktig langt tilbake i historien når han ser på helse, sykdom og helbredelse i antikken i et arkeologisk perspektiv.

Johannes Six van Chandelier (1620-1695), poet fra nederlandsk gullalderlitteratur, har fått et av sine dikt gjengitt og kommentert av Ronny Spaans, med vinkling mot eksotiske medisiner, begjær og helse på denne tiden. Selv om temaet kan synes meget gammelt, har det overføringsverdi til vår tid, fordi det illustrerer hvordan det var når man tenkte helt annerledes enn vi gjør.

Kristine Lillestøl skriver om det gamle begrepet nevrasteni, et felt hun er hjemme i og som har fått fornyet medisinhistorisk oppmerksomhet i det siste, blant annet sammenholdt med andre, nyere «motesykdommer». Terje Finstads artikkel om antibiotikaresistens tar opp et annet høyaktuelt tema, men her kunne det gjerne vært mer henvisninger til de etter hvert omfattende historiske studiene som for tiden foregår om dette, blant annet på europeisk nivå.

Ellen Lange fra Nasjonalt medisinsk museum ved Norsk Teknisk Museum skriver om psykisk sykdom på norske museer. Utgangspunktet er psykiatrihistoriske samlinger ved ti norske sykehus. Norsk rettsmuseum i Trondheim kunne gjerne vært med her, ettersom både Kriminalasylet og Reitgjerdet er stikkord når vanlige nordmenn tenker på psykiatri og historie.

Bjørn Hofmann drøfter helse fra et filosofisk utgangspunkt og bidrar til å rydde i begrepene. Hans budskap er at det kan være klokt å sette nye helseforståelser inn i rammen av tidligere helsebegreper. Ulla-Britt Lilleaas fra Senter for tverrfaglig kjønnsforskning ved Universitetet i Oslo skriver om kvinners helse og kvinners sykefravær – et tema som fortsatt er aktuelt, selv i vår mer og mer kjønnsutviskede tid.

Heftet har også noen få, men også interessante innlegg om andre temaer (eksempel Lars Fredrik Janby om vitenskapssyn i antikken), bokanmeldelser m.v., herunder en høyst lesverdig drøfting av den nye salmeboka ved Reidar Aasgaard, der anmelderen grunngir hvorfor han ikke er helt fornøyd med den.

Arr-heftet er illustrert med fotografier fra Helsesenteret for papirløse migranter. Dette kommer fra et dokumentasjonsprosjekt ved Nasjonalt medisinsk museum ved Norsk Teknisk museum, og det er en kort innledning ved Håkon Bergseth. Fotografiene er talende og treffende, men dessverre er ikke fotografen(e?) skikkelig kreditert i tilknytning til bildene.

Denne anmelder synes dette *arr*-heftet er både lærerik og hyggelig lesning og anbefaler det varmt. Er det da intet som kunne vært bedre? Et lite hjertesukk som har med bredde og dybde å gjøre: Helse, helsens historie og sosiologi m.v. er temaer som opptar mange. Problemkretsen har stor bredde. Det er forskjellige grupper og «skoler» som arbeider med disse emnene, men det er ofte liten kontakt dem i mellom. Dette sees blant annet av arbeidsmåter, litteraturlister og temavalg. Å tilstrebe bredde bør også være å tilstrebe samarbeid med miljøer som er opptatt av det samme. Dybde kan også være å se bakover i tid, til det andre har gjort tidligere. I 1970-årene var f. eks. synet på sykdom et stort tema i tiden, både i Norden og internasjonalt. Møter og konferanser ble holdt og mange publikasjoner ble trykket. F. eks. ved universitetene i Uppsala og Linköping var viktige og toneangivende prosjekter i gang. I dette heftet av *arr* er det bare noen få henvisninger til det som ble gjort da og som la grunnlaget for det som gjøres i dag.

Øivind Larsen
Institutt for helse og samfunn
Universitetet i Oslo
oivind.larsen@medisin.uio.no